

عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان

مطالعه موردی: شهرستان مشگین‌شهر

دکتر وکیل حیدری ساریان^۱

تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۴/۳، تاریخ تایید: ۱۳۹۴/۵/۶

چکیده

هدف این مقاله عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان شهرستان مشگین‌شهر است. در مرحله نخست، عوامل بهبود امنیت اجتماعی در محدوده مورد مطالعه، از دیدگاه نخبگان محلی با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته مورد شناسایی قرار گرفت. برای نیل به این مقصود، با ۳۵ نفر از ساکنان منطقه مورد مطالعه که دارای تحصیلات دانشگاهی با حداقل مدرک تحصیلی فوق دیپلم بودند، مصاحبه‌های جداگانه‌ای به عمل آمد. در مرحله دوم تحقیق، برای شناخت و تحلیل دیدگاه اجتماعات روستایی و میزان توافق نظری آنها با نتایج مرحله نخست، ۳۱ علت شناسایی شده مبنای طراحی پرسش‌نامه به روش لیکرت، قرار گرفت. گفتنی است جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شامل کل روستاییان بالای ۱۵ سال ساکن در مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر می‌باشد (N=۹۰۳۵۹)، که از این میان تعداد ۳۸۳ نفر با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. روایی صوری پرسش‌نامه توسط پانل متخصصان مورد تایید قرار گرفت. مطالعه راهنما در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS، پایایی بخش‌های مختلف پرسش‌نامه تحقیق ۰/۷۷ الی ۰/۷۷ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل عاملی استفاده شد و نتایج این مدل نشان داد مهم‌ترین عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان در منطقه مورد مطالعه شامل چهار مولفه (بهبود شاخص‌های رفاه اقتصادی و اقدام مداخله‌ای دولت، تقویت سرمایه اجتماعی و ظرفیت‌های شناختی، تحقق عدالت اجتماعی و پایبندی به ارزش‌ها و تعلقات مکانی و آرامش روحی و روانی) است که مقدار واریانس و واریانس تجمعی تبیین شده توسط این شش عامل ۶۱/۰۱ می‌باشد. و در نهایت، بر اساس نتایج تحقیق پیشنهادات کاربردی ارائه شده است.

کلیدواژگان: امنیت اجتماعی، شاخص‌های امنیت اجتماعی، توسعه روستایی، توسعه اجتماعی، شهرستان مشگین‌شهر.

۱. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی.

مقدمه

مطالعه در تاریخ جوامع بشری از آغاز تاکنون حکایت از آن دارد که برخی از نیازهای انسان علی‌رغم پیشرفت‌هایی که در سیر تاریخی که صورت گرفته هنوز با او همراه بوده و نه تنها از اهمیت آن کاسته نشده، بلکه ابعاد جدیدتری را به خود اختصاص داده که در گذشته مطرح نبوده است. یکی از مهم‌ترین این نیازها، نیاز به امنیت است. این نیاز در گذشته عامل مهمی در شکل‌گیری سازمان‌ها و نهادها در درون هر جامعه بوده و توانسته است مانند گذشته به عنوان یکی از مهم‌ترین و حیاتی‌ترین نیاز بشر امروز مطرح می‌شود، تا جایی که تحقق آن در هر جامعه‌ای نوید پویایی، رشد و توسعه برای آن جامعه بوده و ثبات و پایداری ساختارهای اجتماعی را در آن جامعه موجب می‌شود. تا جایی که گیدنز (۲۰۰۲)، امنیت را مبنایی برای توسعه و پیشرفت و منشا توسعه قلمداد می‌کند.

از این رو، امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایه‌ای فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳: ۲۳). به طوری که انسان مدنی برای زندگی در جمع و دست‌یابی به مراتب بالای رشد نیازمند امنیت و آرامش خاطری است که با رشد و نمود جرایم و انحرافات اجتماعی، زمینه‌های نامنی و شکل‌گیری کج‌روی در سطح جامعه، بیش‌ترین دلهره را ایجاد می‌کند (مجردی، ۱۳۹۱: ۱۱۹). فقدان یا اختلال در امنیت، پیامد و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی برای افراد و دولت‌ها به دنبال دارد. در همین رابطه، دولت‌ها و نظام‌های سیاسی، سالانه بودجه‌های هنگفتی را هزینه می‌کنند (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۵: ۲۶۵). بی‌تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه و تکامل جامعه مهم‌تر از عنصر امنیت و تامین آرامش در جامعه نیست و توسعه، خلاقیت و تحرک اجتماعی اثربخش، بدون امنیت اجتماعی امکان‌پذیر نخواهد بود. از این رو امنیت اجتماعی یکی از ضروری‌ترین نیازهای فرد، گروه و جامعه می‌باشد و ادامه حیات و بقای جامعه بدون آن مشکل و غیرممکن خواهد بود (کرایمایی و همکاران، ۱۳۸۹) و باید گفت که، امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حریم افراد مربوط می‌شود که در ارتباط با دیگر افراد جامعه، سازمان‌ها و دولت‌ها است (مولر، ۲۰۰۰: ۶۵).

همان‌طوری که به نوعی گفته شد امروزه نقش و اهمیت امنیت در پیشرفت هر جامعه‌ای تا بدان

پایه است که آن را بستر و پیش نیاز هر گونه توسعه‌ای دانسته‌اند به‌خصوص در جوامع در حال توسعه که با انواع بحران‌ها و چالش‌های مستمر ناشی از عقب‌ماندگی و بی‌ثباتی ساختارهای مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و... مواجه هستند، امنیت نقش مهم و تعیین‌کننده و مهمی در ایجاد توسعه ایفا می‌نماید. هم‌چنین رشد و شکوفایی استعدادها، خلاقیت‌ها و فعالیت‌های ارزش‌مند در یک جامعه بدون وجود امنیت امکان‌پذیر نخواهد بود. اصولاً انسان برای رسیدن به یک درجه موفقیت در زندگی و برای رسیدن به اهداف والای انسانی بعد از برآوردن نیازهای فیزیولوژیکی که اساس موجودیتش را شکل می‌دهد، نیاز به وجود امنیت و احساس امنیت دارد. نیاز به امنیت پس از نیازهای فیزیولوژیک انسان به‌عنوان یکی از ساختارهای اساسی و پایه‌ای تشکیل دهنده شخصیت فرد قلمداد می‌شود و تا زمانی که فرد در زندگی روزمره خود احساس امنیت نکند، هیچ پیشرفتی در طول ساختار شخصیتی خود نخواهد کرد. بی‌تردید در ایجاد امنیت و احساس امنیت، عوامل گوناگونی دخالت دارند که فقدان آنها برقراری احساس امنیت را کند کرده یا مانع از تحقق آن شده است. ضرورت مطالعه و تحقیق در خصوص امنیت اجتماعی در مناطق روستایی از آن جا ناشی می‌شود که تهدیدات داخلی بالقوه و بالفعل در مناطق روستایی، اغلب امنیت اجتماعی جوامع روستایی را به خطر می‌اندازد.

عوامل گوناگونی بی‌تردید در ایجاد امنیت و احساس امنیت دخالت دارند که نبود آنها احساس برقراری احساس امنیت را کند و یا مانع از تحقق آن می‌شود (افتخاری، ۱۳۸۸: ۱۱) بر همین اساس، شناسایی عوامل و عناصر تامین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به‌شمار می‌رود و نقش بالایی در برنامه‌ریزی راهبردی دولت‌ها در مناطق روستایی خواهد داشت. هم‌چنین بررسی‌ها و مطالعات میدانی نگارنده در نواحی روستایی شهرستان مشگین‌شهر حاکی از آن است که میزان امنیت اجتماعی روستاییان ساکن در مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر از منظر احساس تعلق مکانی، میزان درآمد، مشارکت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، میزان حمایت اجتماعی دولت، قانون‌گرایی، پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی، شکاف اجتماعی در بین ساکنان محلی، تمایل روستاییان به زندگی در مناطق روستایی، نظام آموزش و پرورش پویا، اثربخشی پلیس، رسانه‌ها و ارتباطات اجتماعی، توانایی ازدواج جوانان روستایی، همدلی، همیاری و همکاری مشترک در میان جوامع روستایی، عدالت اجتماعی، رفاه اجتماعی،

اشتغال‌زایی، نظم اجتماعی، سازگاری اجتماعی، اعتماد اجتماعی، دارایی اقتصادی و مالی، احساس امنیت جانی، امنیت شغلی و امنیت عاطفی با وجود اقدامات فراوان دولت در سال‌های اخیر در سطح پایینی قرار دارد به این خاطر این تحقیق به دنبال آن است که این سؤال را مورد بررسی و کاوش قرار دهد: که عوامل بهبود امنیت اجتماعی جوامع روستایی شهرستان مشگین‌شهر کدام عامل می‌باشد؟ به همین خاطر ابتدا مبانی نظری امنیت اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و سپس با ارائه مدل مفهومی عوامل بهبود امنیت اجتماعی بررسی گردیده است و از آنجایی که در ایران تاکنون مطالعه خاصی در خصوص عوامل بهبود امنیت اجتماعی جوامع روستایی صورت نگرفته است به همین خاطر مقاله حاضر در راستای بررسی عوامل بهبود امنیت اجتماعی روستاییان شهرستان مشگین‌شهر می‌باشد.

پیشینه تحقیق

تاکنون مطالعات چندی در خصوص عوامل بهبود امنیت اجتماعی در سطح کشور و جهان صورت گرفته که در ذیل به پاره‌ای از آنها اشاره می‌شود.

احمدی و کلدی (۱۳۹۳)، در تحقیقی با عنوان «احساس امنیت اجتماعی زنان و عوامل اجتماعی موثر بر آن» به این نتیجه رسیدند که رابطه معنی‌داری بین احساس امنیت اجتماعی در شهرستان سنندج و پایگاه اجتماعی و اقتصادی، پوشش مناسب، پای‌بندی مذهبی و استفاده از وسایل ارتباط جمعی مشاهده نشد، اما رابطه معنی‌دار و مثبتی بین احساس امنیت اجتماعی زنان در شهرستان سنندج و حمایت اجتماعی و محل سکونت وجود داشت. نتایج پژوهش حسین زاده و همکاران (۱۳۸۹)، در با عنوان «بررسی تاثیر عوامل اجتماعی سیاسی بر احساس امنیت» نشان داد که متغیرهایی هم چون اعتماد اجتماعی، بزه‌دیدگی مستقیم، رعایت حقوق شهروندی و دین‌داری با برخی از ابعاد احساس امنیت (اجتماعی، سیاسی و اقتصادی) رابطه داشته‌اند. امیرکافی (۱۳۸۷)، در مطالعه‌ای که در شهر تهران به انجام رسانده، به بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن پرداخته است. در این تحقیق که به روش تحلیل ثانویه انجام شده است، تأثیر متغیرهایی مانند؛ درک از بروز جرایم و بزهکاری، بی‌نظمی اجتماعی، حمایت اجتماعی و مخاطره بر احساس امنیت، مورد سنجش قرار گرفته است. احساس امنیت به‌عنوان

متغیر وابسته در دو سطح منطقه مسکونی و شهر تهران بررسی شده است و نتایج، بیانگر آن است که احساس امنیت در منطقه مسکونی بیش از حد متوسط و در شهر تهران، کمتر از حد متوسط است. نتایج تحلیل رگرسیونی، نشان می‌دهد که متغیرهای حمایت اجتماعی، مخاطره، بی‌نظمی اجتماعی و درک از بروز جرایم و بزهکاری به ترتیب به‌عنوان تعیین‌کننده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت محسوب می‌شوند. نتایج مطالعات کرمی و فرح بخش (۱۳۹۴)، با عنوان «بررسی مؤلفه‌های اساسی موثر بر افزایش امنیت اجتماعی از دیدگاه نخبگان حوزه امنیت» حاکی از آن است که در حوزه فردی مؤلفه‌هایی نظیر طرح‌واره‌های شخصی، نیاز به امنیت، ویژگی‌های شخصیتی، جنسیت، احساس محرومیت و احساس تعلق؛ در حوزه اجتماعی، مؤلفه‌هایی مانند همبستگی اجتماعی، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، حمایت اجتماعی، قانون‌گرایی، نظام خانواده، تدین و مذهب، علاقه اجتماعی و شکاف اجتماعی؛ و نهایتاً در حوزه دستگاه حاکمیت، مؤلفه‌هایی هم‌چون مهاجرت، اثربخشی پلیس، نظام آموزش و پرورش، کارآمدی نظام اجرایی، طراحی شهری و رسانه‌ها از جمله موارد مؤثر بر افزایش امنیت اجتماعی جامعه محسوب می‌شوند. نتایج حاصل از مطالعات نبوی و همکاران (۱۳۹۰)، با عنوان «بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی موثر بر احساس امنیت اجتماعی» نشان داد که متغیرهای مشارکت در تامین امنیت، تلقی از عمل کرد پلیس، و پایگاه اقتصادی و اجتماعی به صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی به‌طور معکوس بر امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار هستند. مطالعات رسولی و صالحی (۱۳۸۹)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان» به شناسایی و تبیین عوامل موثر در امنیت اجتماعی جوانان نشان می‌دهد که بی‌کاری، افزایش سن ازدواج در بین جوانان، مهاجرت و شهرنشینی، حجاب اسلامی، اعتماد عمومی، مشارکت اجتماعی، نظم و امنیت عمومی به‌عنوان عوامل موثر در امنیت اجتماعی جوانان محسوب می‌شوند که در این بین نقش بیکاری و حجاب اسلامی، بیشتر از عوامل دیگر است. مطالعات جانسون و یلسامسون^۱ (۲۰۱۰)، نشان داد که بین کاهش بیکاری، میزان تحصیلات روستاییان و ازدواج به موقع جوانان روستایی با بهبود

---

1 . Johnson & Williamson

امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. کارل و همکاران^۱ (۲۰۰۹)، در یافته‌های میدانی خود به این نتیجه رسیدند که هرچه روستاییان نسبت به مناطق روستایی تعلق بیش‌تری داشته و تمایل کم‌تری به مهاجرت به مناطق شهری داشته باشند به همان میزان شاخص‌های امنیت اجتماعی مناطق روستایی بهبود می‌یابد. به باور لیندسترم^۲ (۲۰۰۳)، ازدواج به موقع جوانان روستایی، رضایتمندی از زندگی در مناطق روستایی و پایبندی روستاییان به ارزش‌های دینی و مذهبی از متغیرهای تاثیرگذار بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی است. مطالعات گولد و همکاران^۳ (۲۰۱۴)، حاکی از آن است که بین میزان تحصیلات مردم روستایی، میزان انسجام اجتماعی افراد روستایی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری روستاییان و میزان حمایت اجتماعی دولت از روستاییان با بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در نهایت متغیرهای تحقیق در خصوص عوامل موثر بر بهبود امنیت اجتماعی در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: معرفی متغیرهای تحقیق در خصوص بررسی عوامل موثر بر بهبود امنیت اجتماعی

ردیف	متغیرهای تحقیق	مآخذ
۱	احساس امنیت اجتماعی، حمایت اجتماعی و محل سکونت	احمدی و کلدی (۱۳۹۳)
۲	اعتماد اجتماعی، بزه‌دیدگی مستقیم، رعایت حقوق شهروندی و دین‌داری	حسین‌زاده و همکاران (۱۳۸۹)
۳	حمایت اجتماعی، مخاطره، بی‌نظمی اجتماعی و درک از بروز جرایم و بزهکاری	امیر کافی و همکاران (۱۳۸۷)
۴	طرح‌واره‌های شخصی، نیاز به امنیت، ویژگی‌های شخصیتی، جنسیت، احساس محرومیت و احساس تعلق؛ همبستگی اجتماعی، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، حمایت اجتماعی، قانون‌گرایی، نظام خانواده، تدین و مذهب، علاقه اجتماعی و شکاف اجتماعی؛ مهاجرت، اثربخشی پلیس، نظام آموزش و پرورش و کارآمدی نظام اجرایی	کرمی و فرح‌بخش (۱۳۹۴)
۵	مشارکت در تامین امنیت، تلقی از عمل‌کرد پلیس، و پایگاه اقتصادی و اجتماعی	نبوی و همکاران (۱۳۹۰)
۶	بی‌کاری، افزایش سن ازدواج در بین جوانان، مهاجرت و شهرنشینی، حجاب اسلامی، اعتماد عمومی، مشارکت اجتماعی، نظم و امنیت عمومی	رسولی و صالحی (۱۳۸۹)
۷	کاهش بیکاری، میزان تحصیلات روستاییان و ازدواج به موقع جوانان روستایی	جانسون و ویلیامسون (۲۰۱۰)
۸	تعلق مکانی و عدم تمایل به مهاجرت	لیندسترم (۲۰۰۳)
۹	میزان تحصیلات مردم روستایی، میزان انسجام اجتماعی افراد روستایی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری روستاییان و میزان حمایت اجتماعی دولت از روستاییان	گولد و همکاران (۲۰۱۴)

مآخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴.

- 1 .Karl & et al
- 2 . Lindstrom
- 3 .Gold & et al

مبانی نظری

امنیت اجتماعی عبارتست از آرامش و آسودگی خاطری که جامعه و نظام سیاسی برای اعضای خود ایجاد می‌کند (غفاری، ۱۳۹۰: ۳۶). به باور باری بوزان (۲۰۰۹)، امنیت اجتماعی عبارتست از، توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی و جنسی و ... در حفظ هویت خود. یعنی امنیتی که از تشکیل گروه‌ها شکل می‌گیرد و هرگروه دنبال حفظ هویت قومی و قبیله‌ای خود است. ویور امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدهای واقعی و محتمل تعریف می‌کند (نویدینا، ۱۳۸۵: ۶۲). نظریه پردازان علوم اجتماعی، نظیر هابز، لاک، منتسکیو^۱ در قرن شانزدهم و هفتم میلادی در کنار فرضیه دولت (لویتان) و اصل قرارداد اجتماعی امنیت اجتماعی را مطرح نمودند؛ به طوری که هابز امنیت را با «حفظ جان و صیانت نفس» مترادف دانسته، جان لاک آن را «حفظ اموال و دارایی» می‌داند (لوئیس و برنارد، ۱۳۸۶: ۶۲) آنچه در دیدگاه باندورا امنیت اجتماعی را تبیین می‌کند، مفهوم جامعه‌پذیری از طریق فرآیند یادگیری اجتماعی است. باندورا نقش جامعه‌پذیری را بسیار پراهمیت می‌داند که طی آن افراد هنجارها و قواعد جامعه را برای خود درونی می‌کنند. امنیت اجتماعی عمومیت داشتن، گسترده بودن و مشترک بودن فرآیند جامعه‌پذیری افراد یک جامعه است و آن چه موجب ناامنی اجتماعی است، وجود سبک‌های مختلف جامعه‌پذیری است (Negpal, 2012: 25).

مروری بر نظریات مطرح در خصوص امنیت اجتماعی حاکی از آن است که از منظر ماکس وبر هر چه تعداد افراد وارد شده در کنش متقابل (در نتیجه استاندارد شدن روابط اجتماعی) بیشتر شود، به همان نسبت روابط آن‌ها سطحی‌تر و گذراتر شده و شناخت افراد از یکدیگر به ظواهر و رفتارهای گذرا تنزل می‌یابد. بدین ترتیب فرآیند کنترل نظم اجتماعی غیررسمی و مردمی، هر چه بیشتر تضعیف می‌شود و راه برای کجروی و بی‌نظمی افراد و در نهایت تزلزل پایه‌های امنیت اجتماعی هموارتر می‌شود (شیخاوندی، ۱۳۷۳: ۲۹۱). از نظر مولار امنیت اجتماعی مسئول تامین امنیت برای گروه‌های جامعه است که این گروه‌ها به دنبال ایجاد

---

1 . Hobbes & Locke & Montesquies

اشتراکاتی هستند که هویت جمعی آنان را بوجود آورد و باید از هر خطری که روابط بین گروه‌ها را تهدید می‌کند و باعث از هم‌پاشیدگی گروه می‌شود، دوری کرد. بروس لوبن (۲۰۰۵)، امنیت اجتماعی را امکان فرصت زندگی و سپس نوع زندگی به اعضای یک جامعه می‌داند همچنین به باور ایشان، امنیت اجتماعی مانند حفاظ و عایقی است که اعضای جامعه را از گزند خطرات حفظ کرده و علاوه بر ضمانت بقای آن، هویت و تشخیص آنان را زیر نظر دارد. دورکیم امنیت را در همبستگی جامعه دانسته و بر مقررات و قواعدی تکیه می‌کند که ریسک‌پذیری آزار رساندن افراد به یکدیگر را کاهش داده، حقوق دیگران را رعایت و امیال و خواست‌های افراد را مهار کند و بدین‌سان امنیت با ایجاد نظم اجتماعی از طریق قوانین و مقررات با ایجاد نظم حقوقی، تکالیف افراد را مشخص ساخته و افراد به لحاظ وابستگی به جامعه و به یکدیگر، خود را موظف می‌سازند تا حدود یکدیگر را رعایت کنند و نیازی به قوای قهری و بیرونی که هزینه‌های جامعه را افزایش می‌دهند، نباشد (بشیریه، ۱۳۷۴: ۴۸).

به باور مرتون هنگامی که میان اهداف فرهنگی و راه‌های نهادینه شده، هماهنگی وجود نداشته باشد فریب‌کاری، فساد، رشوه‌خواری، روسپی‌گری و ارتکاب انواع جرایم افزایش و امنیت اجتماعی کاهش می‌یابد. مرتون تداوم گسست و شکاف میان الگوهای اهداف فرهنگی و یا راه‌های نهادینه شده را موجب بی‌ثباتی جامعه می‌داند که در واقع همان «آنومی» است. در نظریه مرتون وقتی جامعه دچار آنومی می‌شود که تعادل میان اهداف و ارزش‌های فرهنگی با راه‌ها و امکانات فرهنگی به هم بریزد. بنابراین در صورت عدم تدبیر و تلاش فوری و همه‌جانبه برای حل مسائل اجتماعی مانند انحراف با یک بحران اجتماعی روبه‌رو خواهیم بود که در صورت نبود مدیریت مطلوب به یک بحران امنیتی و سیاسی تبدیل خواهد شد (کوزرو لوزنبرگ، ۱۳۷۸: ۴۳۸-۴۳۱). مارکس «امنیت» را در ارتباط با «کار» معنا می‌کند و امنیت را به دفع خطرات و آسیب‌ها به منظور استمرار بقای و حیات بشر و بهبود شرایط زندگی در نظر می‌گیرد (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۰) از نگاه گیدنز، امنیت را می‌توان موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله شده و یا به حداقل رسانده باشند. تجربه امنیت به تعادل، اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به معنای بالفعل و چه به معنای تجربی آن، ممکن است به انبوه‌ها یا مجموعه‌هایی از آدم‌ها تا حد امنیت جهانی و یا به افراد ارتباط داشته باشند (گیدنز، ۱۳۷۷: ۴۴) به این ترتیب گیدنز مصونیت در برابر خطر را «امنیت» می‌داند. میران میتار برای

ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیک استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه آنارشی اجتماعی بیلی^۱ تکیه می‌کند. وی تلاش می‌کند مسائل جامعه را بر اساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه، سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشی (هرج و مرج) به جای تعادل به‌عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده می‌کند (بحری‌پور و رستگار خالد، ۱۳۹۲). پارسونز در نظریه سیستمی خود معتقد است که امنیت اجتماعی با حفظ و ادامه توانایی نهادهای جامعه برای انجام وظایف کارکردی‌شان فراهم می‌شود، یعنی امنیت اجتماعی با ایجاد و حفظ شرایطی بسترهای لازم برای کارکرد نهادهای اجتماعی فراهم می‌نماید تا در انسجام جامعه نقش ایفا نمایند. امنیت اجتماعی از نهادهای جامعه‌پذیر ریشه گرفته و اعتماد، اطمینان، همکاری و همیاری از جمله شاخص‌های آن بوده و زور و قدرت در امنیت اجتماعی ابزار کارآمد نخواهد بود، بلکه ابزارهای آموزش و اطلاع‌رسانی مفید می‌باشند. از نظر پارسونز مهم‌ترین بعد امنیت اجتماعی، امنیت فرهنگی است که خرده‌نظام‌های اجتماعی به آن نیاز دارند (کریمایی و همکاران، ۱۳۸۹).

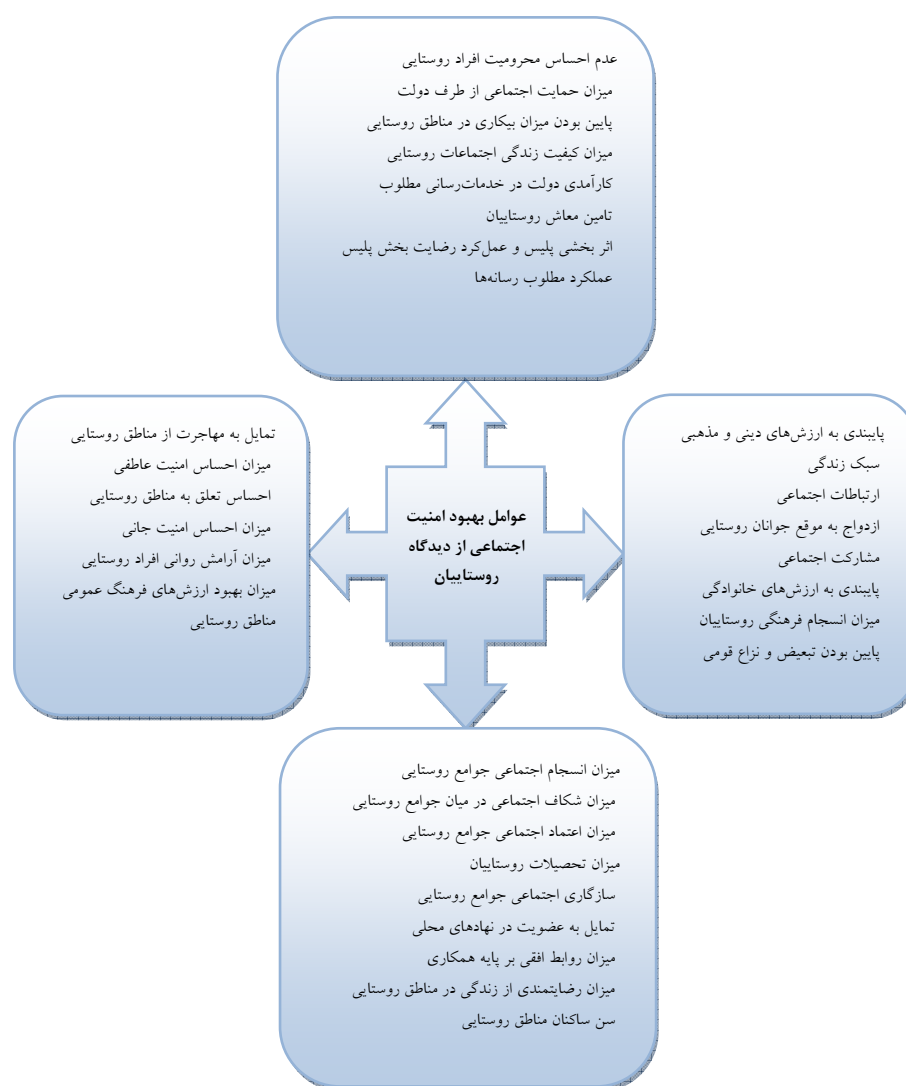
بررسی ادبیات امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که دو رهیافت عمده در مورد امنیت وجود دارد. رهیافت نظری که بیش‌تر بر ارزش‌های عینی بهاء می‌دهد، و به رهیافت دولت محور و قدرت محور^۲ مشهور است. مطابق این رویکرد «امنیت» را می‌توان چنین تصور و تحدید نمود: وضعیتی که توسط قدرت برای صیانت مردم در مقابل تهدیدهای بیرونی، تاسیس می‌گردد. مسئولیت برقراری چنین امنیتی به‌طورکلی بر عمده دولت است و رهیافت نظری دوم که بیش‌تر به ارزش‌های ذهنی و گروهی بها می‌دهد، به رهیافت جامعه محور و هویت محور مشهور است. این رهیافت معتقد است تهدیدها بیش‌تر علیه ارزش‌ها و هویت‌های گروه‌های اجتماعی است در نتیجه امنیت اجتماعی زمانی بدست می‌آید که گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها بتوانند به راحتی ابراز وجود کرده و ایده‌ها، خواسته‌ها و ارزش‌های خود را مطرح کنند. پس مهم‌ترین منبع تحقق امنیت اجتماعی خود جامعه و گروه‌های گوناگون موجود در آن است. (افشار، ۱۳۸۵: ۱۹). در نهایت چارچوب نظری تحقیق با توجه به مرور ادبیات و

---

1. Baily

2. power-centered

پیش‌نگاشته‌های موضوع و بر اساس اهداف پژوهش، در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل ۱. چارچوب نظری پژوهشی؛ منبع: یافته‌های تحقیق (۱۳۹۴).

روش تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر است. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های ترکیبی است که با استفاده از

تکنیک‌های کیفی (مصاحبه نیمه ساختار یافته) و کمی (پرسش‌نامه لیکرت) انجام شده است. در مرحله نخست، عوامل بهبود امنیت اجتماعی در محدوده مورد مطالعه، از دیدگاه نخبگان محلی با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته مورد شناسایی قرار گرفت. برای نیل به این مقصود، با ۳۵ نفر از ساکنان منطقه مورد مطالعه که دارای تحصیلات دانشگاهی با حداقل مدرک تحصیلی فوق دیپلم بودند، مصاحبه‌های جداگانه‌ای به عمل آمد. روش نمونه‌گیری گلوله برفی که یک تکنیک نمونه‌گیری غیر احتمالی است. برای انتخاب افراد مصاحبه شونده به‌کار گرفته شد. برای تحلیل داده‌های ۳۵ مورد مصاحبه انجام شده، از روش کدگذاری باز استفاده شد. و بر اساس این روش، کدگذاری داده‌های مصاحبه در دو سطح کدگذاری اولیه یا سطح اول و کدگذاری سطح دوم یا متمرکز انجام شد. پس از کدگذاری سطح اول و سطح دوم، ۳۱ علت تاثیرگذار بر بهبود امنیت اجتماعی شناسایی شد. در مرحله دوم تحقیق، برای شناخت و تحلیل دیدگاه اجتماعات روستایی و میزان توافق نظری آنها با نتایج مرحله نخست، ۳۱ علت شناسایی شده مبنای طراحی پرسش‌نامه به روش لیکرت، قرار گرفت. گفتنی است جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شامل کل روستاییان ساکن در مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر می باشد ($N=90359$)، که از این میان تعداد ۳۸۳ نفر با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. از آنجایی که نوع روستا از لحاظ اوضاع طبیعی در منطقه در سه دسته کلی روستاهای جلگه‌ای، روستاهای کوهستانی، روستاهای جلگه‌ای - کوهستانی قرار گرفته بودند. بر این مبنای بررسی‌ها مشخص شد در سطح شهرستان مشگین شهر مجموعاً ۸۱ روستای جلگه‌ای، ۱۴۴ روستای کوهستانی و ۱۰۴ روستای جلگه‌ای - کوهستانی وجود دارد بر اساس شاخص وضعیت ارتفاعی تعداد ۹ روستا از نوع کوهستانی (۴۵٪) تعداد ۵ روستا از نوع جلگه‌ای (۲۵٪) و تعداد ۶ روستا از نوع جلگه‌ای - کوهستانی (۳۰٪) به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسش‌نامه‌ای بوده است که با توجه به اهداف تحقیق طراحی شد. روایی صوری پرسش‌نامه توسط پانل متخصصان مورد تایید قرار گرفت. مطالعه راهنما در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS، پایایی بخش‌های مختلف پرسش‌نامه تحقیق ۰/۷۵ الی ۰/۷۷ بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر در دو بخش آمار

توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. در بخش آمار توصیفی با استفاده از آماره‌هایی نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شد و در بخش استنباطی مهم‌ترین روش آماری به کاررفته در این پژوهش تحلیل عاملی است. تحلیل عاملی تحلیل آماری از روش‌های چند متغیره است که در آن متغیرهای مستقل و وابسته مطرح نیست. زیرا این روش، از شیوه‌های هم وابسته است که در آن‌ها همه متغیرها نسبت به هم وابسته شمرده می‌شود و تلاش می‌شود متغیرهای بسیاری در چند عامل خلاصه شود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

الف. نتایج توصیفی؛ (اولویت‌بندی عوامل موثر بر بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی): به‌منظور تعیین مهم‌ترین عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان شهرستان مشگین‌شهر، میانگین رتبه‌ای نظر روستاییان محاسبه و اولویت‌بندی گردید. برای اولویت‌بندی از ضریب تغییرات (CV) استفاده شده است که یک شاخص نسبی است و امکان مقایسه متغیرهای مختلف را فراهم می‌آورد. همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود میزان انسجام اجتماعی جوامع روستایی، عدم احساس محرومیت افراد روستایی، میزان پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی و میزان تحصیلات روستاییان جزو مهم‌ترین عوامل اولویت‌بندی شده است.

جدول ۲: اولویت بندی عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان

نمره	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	میزان انسجام اجتماعی جوامع روستایی	۶/۱۲	۰/۸۵	۳۱/۹
۲	عدم احساس محرومیت افراد روستایی	۶/۰۹	۱/۱۲	۸۱/۵
۳	میزان پابندی به ارزش‌های دینی و مذهبی	۵/۹۹	۰/۳۷	۴۲/۶
۴	میزان تحصیلات روستاییان	۵/۸۵	۰/۹۴	۴۳/۷
۵	احساس تعلق به مناطق روستایی	۵/۷۲	۱/۰۲	۳۷/۵
۶	میزان حمایت اجتماعی از طرف دولت	۵/۶۱	۰/۸۸	۴۵/۵
۷	میزان شکاف اجتماعی در میان جوامع روستایی	۵/۵۴	۰/۶۸	۴۶
۸	میزان احساس امنیت جانی	۵/۴۲	۰/۷۳	۴۷/۶
۹	اثربخشی پلیس و عملکرد رضایت‌بخش پلیس	۵/۳۲	۱/۰۶	۸۷
۱۰	میزان کیفیت زندگی جوامع روستایی	۵/۲۴	۰/۷۲	۳۳
۱۱	تامین معاش روستاییان	۵/۱۲	۰/۸۵	۶۵/۵
۱۲	میزان اعتماد اجتماعی جوامع روستایی نسبت به هم‌دیگر	۴/۸۵	۰/۱۱	۲۵/۳
۱۳	سن ساکنان مناطق روستایی	۴/۷۲	۱/۵۲	۲۷/۷
۱۴	ازدواج به موقع جوانان روستایی و عدم افزایش سن ازدواج	۴/۶۱	۱/۱۱	۳۹/۳
۱۵	میزان روابط افقی بر پایه همکاری در میان روستاییان	۴/۳۴	۰/۶۹	۵۰/۶
۱۶	مشارکت اجتماعی در امورات مرتبط با روستا	۴/۲۴	۱/۱۵	۵۰/۱
۱۷	کارآمدی دولت در خدمات‌رسانی مطلوب به مناطق روستایی	۴/۲۲	۰/۷۵	۴۴
۱۸	میزان تمایل به مهاجرت از مناطق روستایی	۴/۱۲	۰/۸۶	۳۸
۱۹	میزان احساس امنیت عاطفی	۴/۰۸	۰/۶۶	۶۵/۶
۲۰	میزان پابندی به ارزش‌های خانوادگی	۴	۰/۴۵	۲۹/۳
۲۱	میزان انسجام فرهنگی ساکنان روستا	۳/۸۷	۰/۷۸	۷۱/۵
۲۲	میزان آرامش روانی افراد روستا	۳/۷۲	۱/۰۲	۷۱
۲۳	میزان بهبود ارزش‌های فرهنگ عمومی	۳/۶۷	۰/۶۹	۴۲/۶
۲۴	پایین بودن تبعیض و نزاع قومی در بین اجتماعات روستایی	۳/۵۷	۰/۷۳	۷۰/۹
۲۵	سبک زندگی	۳/۴۹	۰/۳۲	۳۳/۹
۲۶	پایین بودن میزان بیکاری در مناطق روستایی	۳/۴۳	۰/۲۸	۵۷/۶
۲۷	میزان رضایتمندی از زندگی در مناطق روستایی	۳/۳۴	۰/۲۷	۲۵/۷
۲۸	عملکرد مطلوب رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های دیداری و شنیداری	۳/۲۸	۰/۳۷	۸۶
۲۹	ارتباطات اجتماعی	۳/۲۲	۱/۰۳	۵۵
۳۰	سازگاری اجتماعی جوامع روستایی	۳/۱۴	۱/۱۴	۴۷/۶
۳۱	تمایل به عضویت در نهادهای محلی	۲/۸۵	۰/۹۹	۲۰/۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴.

ب. نتایج استنباطی:

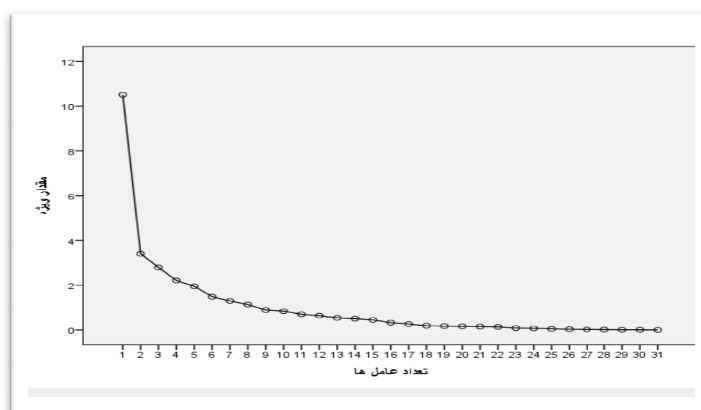
برای تعیین مهم‌ترین عوامل امنیت اجتماعی روستاییان شهرستان مشگین شهر، از تحلیل عاملی استفاده شد. محاسبات انجام شده در جدول (۲) نشان می‌دهد که جهت تعیین انسجام درونی داده‌ها برای بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی از آزمون KMO^1 و بارتلت استفاده گردید و در این بخش مقدار KMO برابر $0/466$ و نیز آماره بارتلت برای تعیین عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان در منطقه مورد مطالعه نیز برابر با $8237/721$ به دست آمد که در سطح یک $0/000$ معنی‌دار می‌باشد. بنابر این داده‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب تشخیص داده شدند.

جدول ۳: مقدار KMO و آزمون بارتلت

Sig	Bartlet Test	تحلیل عاملی KMO
0/000	8237/721	عوامل بهبود امنیت اجتماعی روستاییان 0/466

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴.

پس از آن همان‌طوری که شکل (۲) نشان می‌دهد برای تعیین عوامل از نمودار سنگریزه‌ای مقدار ویژه و درصد واریانس استفاده گردید. بر این اساس چهار عامل شناسایی شدند که در مجموع ($61/01$) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

شکل ۲. نمودار سنگریزه‌ای برای تعیین تعداد عامل‌ها

همچنین همان طوری که در جدول (۴) ملاحظه می شود در این تحقیق، با توجه به ملاک کیسر، چهار عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان شهرستان مشگین شهر استخراج شد. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس^۱، متغیرهای مربوط به عوامل بهبود امنیت اجتماعی از دیدگاه روستاییان در چهار عامل طبقه بندی شدند.

جدول ۴: عوامل استخراج شده با مقادیر ویژه و درصد واریانس قبل از چرخش

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
عامل اول	۳۳/۹	۳۳/۹	۱۰/۵۱
عامل دوم	۴۴/۸۸	۱۰/۹۸	۳/۴
عامل سوم	۵۳/۸۹	۹/۰۱	۲/۷۹
عامل چهارم	۶۱/۰۱	۷/۱۱	۲/۲

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۴.

چرخش عامل ها و نام گذاری آنها

(تحلیل عاملی عوامل بهبود امنیت اجتماعی در منطقه مورد مطالعه)

همان طوری که گفته شد در این پژوهش برای تسهیل در تفسیر عامل ها و ساده کردن ساختار آنها از چرخش عاملی از نوع واریماکس استفاده شده است. جدول (۵) عامل استخراج شده همراه با مقادیر ویژه و درصد واریانس را بعد از چرخش نشان می دهد. همان طوری که ملاحظه می شود عامل اول بیشترین سهم (۲۲/۴۹ درصد) و عامل چهارم کمترین سهم (۱۱/۴۹) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارا می باشد.

جدول ۵: عوامل استخراج شده با مقادیر ویژه و درصد واریانس بعد از چرخش

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
عامل اول	۶/۷۹	۲۲/۴۹	۲۲/۴۹
عامل دوم	۴/۴۸	۱۴/۴۶	۳۶/۹۶
عامل سوم	۳/۸۹	۱۲/۵۶	۴۹/۵۲
عامل چهارم	۳/۵۶	۱۱/۴۹	۶۱/۰۱

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۴.

همچنین برای تعیین سطح معنی‌داری و بیان نقش هر متغیر در عامل مربوط، در پژوهش حاضر متغیرهایی که بار عاملی بیش از ۰/۴ داشتند مدنظر قرار گرفتند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که تمام متغیرهای وارد شده، دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ بوده‌اند. در نهایت بر اساس نتایج جدول (۵)، متغیرهایی که در هر یک از چهار عامل مذکور قرار می‌گیرند، عبارتند از:

عامل اول: عدم احساس محرومیت افراد روستایی، میزان حمایت اجتماعی از طرف دولت، پایین بودن میزان بیکاری در مناطق روستایی، میزان کیفیت زندگی اجتماعات روستایی، کارآمدی دولت در خدمات‌رسانی مطلوب مناطق روستایی، تامین معاش روستاییان، اثر بخشی پلیس و عمل‌کرد رضایت بخش پلیس و عمل‌کرد مطلوب رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های دیداری و شنیداری در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تاثیرگذار، عامل اول تحت عنوان عامل «بهبود شاخص‌های رفاه اقتصادی و اقدام مداخله‌ای دولت» نامیده می‌شود. که این عامل با مقدار ویژه (۶/۷۹)، در مجموع (۲۲/۴۹) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل دوم: میزان انسجام اجتماعی جوامع روستایی، میزان شکاف اجتماعی در میان جوامع روستایی، میزان اعتماد اجتماعی جوامع روستایی نسبت به همدیگر، میزان تحصیلات روستاییان، سازگاری اجتماعی جوامع روستایی، تمایل به عضویت در نهادهای محلی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، میزان رضایتمندی از زندگی در مناطق روستایی و سن ساکنان مناطق روستایی در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تاثیرگذار، عامل دوم تحت عنوان عامل «تقویت سرمایه اجتماعی و ظرفیت‌های شناختی» نامیده می‌شود که با مقدار ویژه (۴/۴۸)، در مجموع (۱۴/۴۶) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل سوم: میزان پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی، سبک زندگی، ارتباطات اجتماعی، ازدواج به موقع جوانان روستایی و عدم افزایش سن ازدواج، مشارکت اجتماعی در امورات مرتبط با روستا، میزان پایبندی به ارزش‌های خانوادگی، میزان انسجام فرهنگی روستاییان و پایین بودن تبعیض و نزاع قومی در بین اجتماعات روستایی در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تاثیرگذار، عامل سوم تحت عنوان عامل «تحقق عدالت اجتماعی و پایبندی به ارزش‌ها» نامیده می‌شود. که با مقدار ویژه (۳/۸۹)، در مجموع (۱۲/۵۶) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل چهارم: میزان تمایل به مهاجرت از مناطق روستایی، میزان احساس امنیت عاطفی، احساس تعلق به مناطق روستایی، میزان احساس امنیت جانی، میزان آرامش روانی افراد روستایی و میزان بهبود ارزش‌های فرهنگ عمومی مناطق روستایی در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تاثیرگذار، عامل چهارم تحت عنوان عامل «تعلقات مکانی و آرامش روحی و روانی» نامیده می‌شود. که این عامل با مقدار ویژه (۳/۵۶)، در مجموع (۱۱/۴۹) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

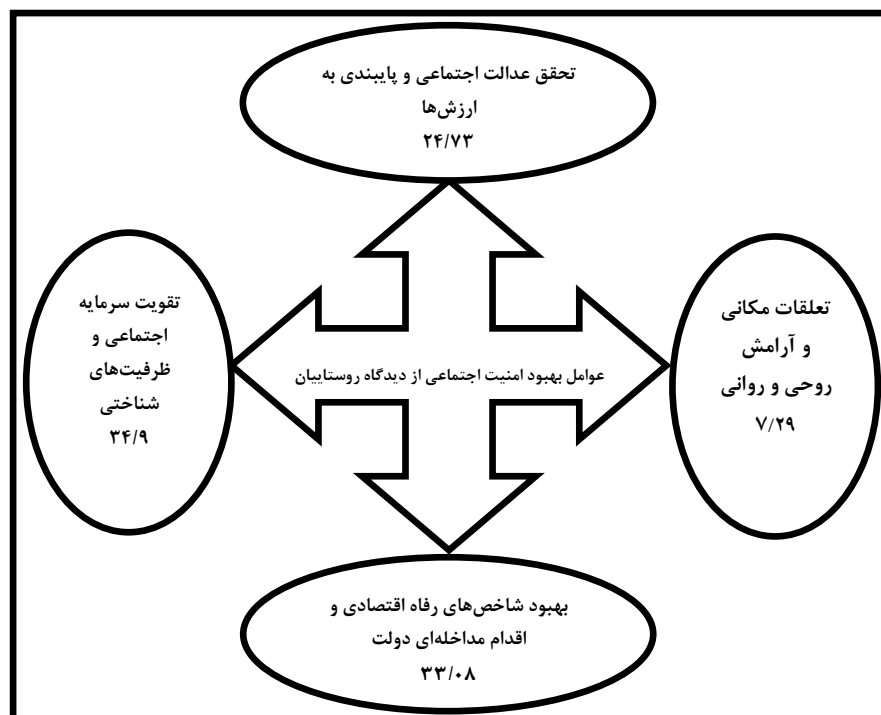
جدول ۶: متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و بار عاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
نبود شاخص‌های رفاه اقتصادی و اقدام مداخله‌ای دولت	عدم احساس محرومیت افراد روستایی	۰/۹۵
	میزان حمایت اجتماعی از طرف دولت	۰/۸۵
	پایین بودن میزان بیکاری در مناطق روستایی	۰/۷۶
	میزان کیفیت زندگی اجتماعات روستایی	۰/۸۹
	کارآمدی دولت در خدمات‌رسانی مطلوب مناطق روستایی	۰/۶۳
	تامین معاش روستاییان	۰/۸۲
	اثر بخشی پلیس و عمل‌کرد رضایت بخش پلیس	۰/۸۱
	عمل‌کرد مطلوب رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های دیداری و شنیداری	۰/۹۰
تقویت سرمایه اجتماعی و ظرفیت‌های شناختی	میزان انسجام اجتماعی جوامع روستایی	۰/۹۶
	میزان شکاف اجتماعی در میان افراد روستایی	۰/۸۳
	میزان اعتماد اجتماعی مردم روستایی نسبت به همدیگر	۰/۷۸
	میزان تحصیلات روستاییان	۰/۴۹
	سازگاری اجتماعی جوامع روستایی	۰/۶۱
	تمایل به عضویت در نهادهای محلی	۰/۵۹
	میزان روابط افقی بر پایه همکاری	۰/۶۹
	میزان رضایتمندی از زندگی در مناطق روستایی	۰/۸۰
تحقق عدالت اجتماعی و پایبندی به ارزش‌ها	سن ساکنان مناطق روستایی	۰/۷۳
	میزان پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی	۰/۸۷
	سبک زندگی	۰/۷۹
	میزان ارتباطات اجتماعی در میان افراد روستایی	۰/۷۵
	ازدواج به موقع جوانان روستایی و عدم افزایش سن ازدواج	۰/۷۲
	مشارکت اجتماعی در امورات مرتبط با روستا	۰/۶۸
	میزان پایبندی به ارزش‌های خانوادگی	۰/۶۷
	میزان انسجام فرهنگی روستاییان	۰/۶۲

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
تعلقات مکانی و آرامش روحي و روانی	پایین بودن تبعیض و نزاع قومی در بین اجتماعات روستایی	۰/۵۱
	میزان تمایل به مهاجرت از مناطق روستایی	۰/۵۸
	میزان احساس امنیت عاطفی	۰/۷۰
	احساس تعلق به مناطق روستایی	۰/۹۲
	میزان احساس امنیت جانی	۰/۸۶
	میزان آرامش روانی افراد روستا	۰/۷۴
	میزان بهبود ارزش‌های فرهنگ عمومی مناطق روستایی	۰/۵۵

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴.

در نهایت با توجه به نتایج فوق، عوامل موجود بر بهبود مدیریت توسعه مناطق روستایی در شکل (۳) نشان داده شده است که بر اساس آن بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی با بهبود شاخص‌های رفاه اقتصادی و اقدام مداخله‌ای دولت، تقویت سرمایه اجتماعی و ظرفیت‌های شناختی، تحقق عدالت اجتماعی و پایبندی به ارزش‌ها و تعلقات مکانی و آرامش روحی و روانی منطقه مورد مطالعه با ارتباط دارد.

شکل ۳. مدل نهایی پژوهش؛ عوامل بهبود امنیت اجتماعی و درصد تبیین هریک از آنها

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

این مقاله عوامل عوامل بهبود امنیت اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر را مورد بحث و بررسی قرار داده است و همان‌طوری که نتایج تحقیق نشان داد از بین عوامل بهبود امنیت اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر میزان انسجام اجتماعی، عدم احساس محرومیت افراد روستایی، میزان پایبندی به ارزش‌های مذهبی و میزان تحصیلات روستاییان به ترتیب در رتبه اول و چهارم و تمایل به عضویت در نهادهای محلی در رتبه آخر قرار گرفت. افزون بر این، در این تحقیق جهت شناخت عوامل بهبود امنیت اجتماعی در منطقه مورد مطالعه (۳۱) شاخص به کار گرفته شد و داده‌ها با استفاده از مدل تحلیل عاملی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و با توجه به ملاک کیسر، ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی استخراج شد. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل بهبود امنیت اجتماعی مناطق روستایی در ۴ عامل طبقه‌بندی شدند. عامل اول با عنوان «بهبود شاخص‌های رفاه اقتصادی و اقدام مداخله‌ای دولت» با مقدار ویژه (۶/۷۹) بیش از (۲۲/۲۹) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل دوم با عنوان «تقویت سرمایه اجتماعی ظرفیت‌های شناختی» با مقدار ویژه (۴/۴۸) در مجموع (۱۴/۴۶) درصد از واریانس کل را تبیین کرد. عامل سوم با عنوان «تحقق عدالت اجتماعی و پایبندی به ارزش‌ها» با مقدار ویژه (۳/۸۹) در مجموع (۱۲/۵۶) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل چهارم با عنوان «تعلقات مکانی و آرامش روحی و روانی» با مقدار ویژه (۳/۵۶) در مجموع (۱۱/۴۹) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. که در این میان عامل «تقویت سرمایه اجتماعی و ظرفیت‌های شناختی» در بالاترین رده و عامل «تعلقات مکانی و آرامش روحی و روانی» در پایین‌ترین رده قرار گرفتند و مقدار واریانس و واریانس تجمعی تبیین شده توسط این چهار عامل (۶۱/۰۱) برآورد گردید. در نهایت با استناد به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌گردد بستر لازم برای توانمندسازی نهادهای تاثیرگذار بر تولید اخلاق و ارزش‌های اخلاقی و نهادینه‌سازی و حفظ امنیت اجتماعی مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی سازماندهی شده؛ مانند نهاد خانواده، آموزش پرورش و ... فراهم گردد افزون بر این، توصیه می‌شود در سیاست‌گذاری حوزه پیچیده امنیت در مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر به روابط چندگانه و چرخشی و بازخوردهای نظامند، توجه قابل ملاحظه‌ای

صورت گیرد. مضاف بر این، پیشنهاد می‌شود وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، از طریق برگزاری کارگاهی برای مسئولان جامعه در نهادهای گوناگون، آنان را نسبت به مسئولیت خطیرشان برای جلب اعتماد مردم روستایی شهرستان مشگین شهر به آنان آگاه سازد. علاوه بر این، از آن جایی که توزیع عادلانه امکانات و ثروت و کاهش فاصله طبقاتی و محرومیت نسبی از یک سو، بر احساس امنیت اجتماعی جامعه روستایی شهرستان مشگین شهر افزوده و از سوی دیگر، موجب فراهم شدن بستری برای مشارکت آحاد مردم روستایی در تامین امنیت اجتماعی مناطق روستایی خواهد شد شایسته است اقدام موثر برای تحقق این مهم صورت گیرد. در نهایت، اقدام جهت کاهش احساس محرومیت نسبی از طریق ایجاد فرصت‌های برابر و توزیع عادلانه امکانات در مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر، پیشنهاد آخر این تحقیق جهت ارتقای احساس امنیت اجتماعی، و نیز بهبود مشارکت افراد روستایی در تامین امنیت می‌باشد.

کتابشناسی

۱. احمدی، محمد و علیرضا کلدی (۱۳۹۳)، احساس امنیت اجتماعی زنان و عوامل اجتماعی موثر بر آن، شهر سنندج، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سیزدهم، شماره ۴۹، صص ۳۲۱-۳۰۵؛
۲. افتخاری، اصغر (۱۳۸۸)، مراحل بنیادنی اندیشه در مطالعات امنیتی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی؛
۳. افشار، زین العابدین (۱۳۸۵)، امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران؛
۴. امیرکافی، مهدی (۱۳۸۷)، بررسی احساس امنیت و عوامل موثر بر آن، فصلنامه تحقیقات علوم اجتماعی ایران، سال اول، شماره اول، صص ۲۵-۱؛
۵. بحری پور و خالد رستگار (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، مطالعه موردی: شهرستان کاشان، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، شماره ۱۰، صص ۲۶-۹.
۶. بشریه، حسین (۱۳۷۴)، انقلاب و بسیج سیاسی، تهران، انتشارات سمت؛
۷. بوزان، باری (۱۳۸۹)، «مردم، دولت‌ها و هراس»، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات راهبردی؛
۸. ترابی، یوسف و آیت گودرزی (۱۳۸۵)، ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی، سال ششم، شماره ۲، صص ۶۵-۴۵؛
۹. رسولی، رضا و علی صالحی (۱۳۹۰)، بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۲، جلد ۱۲، صص ۲۰۱-۱۶۵؛
۱۰. شیخاوندی، داور (۱۳۸۳)، جامعه‌شناسی انحرافات آسیب‌شناسی جامعه، تهران: نشر مزیدیز؛
۱۱. غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰)، سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان و سازمان تحقیقات و مطالعات؛
۱۲. کریمایی، علی، مرادیان، محسن و علی عباسی (۱۳۸۹)، نقش نیروی انتظامی در تامین امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی، (۱۲)، ۲، ۵۰-۷؛
۱۳. کوزر، لوئیس و برنارد روزنبرگ (۱۳۸۶)، نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، تهران، نشر نی؛
۱۴. لوئیس، کوزر و روزنبرگ، برنارد (۱۳۸۶)، نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، تهران، نشر نی؛
۱۵. مجردی، سعید (۱۳۹۱)، اینترنت و امنیت اجتماعی، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛
۱۶. نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵)، درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره نوزدهم؛

۱۷. کرمی مرتضی و کیومرث فرح‌بخش (۱۳۹۴)، بررسی مولفه‌های اساسی موثر بر افزایش امنیت اجتماعی از دیدگاه نخبگان حوزه امنیت، فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی دانشگاه جامع حسین^(ع)، سال سوم، شماره ۱۳، صص ۶۷-۴۹؛
۱۸. نبوی، سیدعبدالحسین، حسین‌زاده، علی‌حسین و سیده هاجر حسینی (۱۳۹۰)، بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی موثر بر احساس امنیت اجتماعی، سال بیست‌ویکم، شماره پیاپی (۴۰)، شماره چهارم، صص ۹۶-۷۳؛
۱۹. حسین‌زاده، علی‌حسین، نواح، عبدالرضا و زهرا ساده میری (۱۳۸۹)، بررسی تاثیر عوامل اجتماعی سیاسی بر احساس امنیت (مطالعه موردی: شهروندان شهر ایلام)، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال هفتم، شماره اول، صص ۵۶-۴۰؛
20. Berggren, N. & Bjornskov, C. (2011). Is the importance of religion indaily life related to social trust?: cross-country and cross-state comparisons. *Journal of economic behavior & organization*, VOL. 80, p.p. 459-480;
21. Bumman, S. (2005) "Buoyant love: on the impermanence of human relations", Sabeti, E. Tehran: Goghnoos;
22. Buzan, B.(2009). *People, States and Fear: An agenda for international security studies in the Post-Cold War Era*, ECPR pres;
23. Gold, Loader, I, and Thumala, A(2014), *Consuming security? Tools for sociology of security consumption*, sagepublications;
24. Helne, Tuula (2010). "Seeking Safety in Worlds, (Eco) Social Security in The World Risk Society." <http://esc. Cluboframe.org/perspective/>. 49- Jackson, Jonathan (2006);
25. Johnson JKM, Williamson JB (2012). Do universal non-contributory old-age pensions make sense for rural areas in low-income nations? *International Social Security Review* 59, (4) 47-65;
26. Kahe, A. (2005) "The Article Series of Social Safety Festival". Volum .Tehran: Gole Poneh Press;
27. Karl, G, King, L, Glenn, L, Thomson, J (2012), *social security policy and rural communities with comparisons of urban communities*, National Center for Food& Agricultural Policy;
28. Kazancoglu, Y., Esme, U., Bayramoglu, M. Guven, O. & Ozgun, S.(2011). Multi-Objective Optimization Of The Cutting Forces In Turning Operations Using The Grey-Based Taguchi Method. *Materials And Technology*. 45 (2). 105-110;
29. Levine, Jeffrey (2005) *The Social Logic of Politics: Personal networks as contexts for political behavior*, Philadelphia: Temple University Press,
30. Li, M & Li, T. (2011). "The Grey Relational Analysis Of The Influence Factors Of Profit In Cartoon's Character Merchandising Rights". *WorldAcademy Of Science, Engineering And Technology*, 59, 494-497;
31. Lindstrom, D, (2003) *Social Capital and Sense of Security in Neighborhood*. *Social Science & Medicine*. 56 (5), 87-100;
32. Mitar, Miran, (1996) *Assessment of societal security in recent past and today*, college of police and security studies, Slovenia;
33. Moller, B. (2000) "National, Societal and Human Security Discussion; Case

- study of the Israel – Palestine conflict, Centre for European Policy Studies, Brussels, 277-288;
34. MOLLER, B. (2000). National, societal and human security: discussion-casestudy of the Israel-Palestine conflict;
35. Nagpal, G., Uddin, M. & Kaur A. (2012). A Hybrid Technique Using GreyRelational nalysis And Regression For Software Effort Estimation UsingFeature Selection. International Journal Of Soft Computing And Engineering(Ijsce), 1(6), 20-25;
36. Nagpal, G., Uddin, M. & Kaur A. (2012). A Hybrid Technique Using GreyRelational nalysis And Regression For Software Effort Estimation UsingFeature Selection. International Journal Of Soft Computing And Engineering(Ijsce), 1(6), 20-27;
37. Olsen, B And J, Hovden (2007). Societal Safety: Concept, Borders AndDilemmas, Journal Of Contingencies And Crisis Management, 15, 235-246.
38. Scott, W. Richard.1995. Institution and Organization., sage publications.Silverman;
39. Watson, Scott(2005). Applying the concept to processes of Kurdish identity construction , New York University Press.